

Memorandwm Esboniadol ar gyfer Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Cymru) (Diwygio) (Rhif 6) 2020

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Lywodraeth Cymru ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Cymru) (Diwygio) (Rhif 6) 2020.

Vaughan Gething
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

22 Mehefin 2020

1. Disgrifiad

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Cymru) (Diwygio) 2020 ("y prif Reoliadau") sydd –

- yn gosod cyfyngiadau ar symudiad unigolion, gan gynnwys nodi amgylchiadau lle cânt adael ac aros i ffwrdd o'r ardal sy'n lleol i'r man lle maent yn byw, ac;
- yn ei gwneud yn ofynnol i gau rhai busnesau a gosod gofynion ar fusnesau eraill, yn ogystal â gosod dyletswyddau i gau llwybrau a thir cyhoeddus penodol, er mwyn diogelu rhag y risgiau i iechyd y cyhoedd sy'n deillio o'r coronafeirws.

2. Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Gwneir y Rheoliadau hyn o dan y weithdrefn frys y darperir ar ei chyfer yn adran 45R o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 (p.22) ("Deddf 1984"). Caiff y Rheoliadau eu gwneud heb fod drafft wedi'i osod gerbron y Senedd a'i gymeradwyo ganddi. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn, oherwydd brys, ei bod yn angenrheidiol gwneud y Rheoliadau heb i ddrafft gael ei osod a'i gymeradwyo fel y gellir gweithredu mesurau iechyd y cyhoedd er mwyn ymateb yn gyflym i'r bygythiad a berir i iechyd pobl gan y coronafeirws. Yn benodol, mae Gweinidogion Cymru o'r farn ei bod yn bwysig llacio'r cyfyngiadau a geir yn y prif Reoliadau cyn gynted ag y bernir nad oes angen mwyach nac yn gymesur eu cadw ar eu ffurf bresennol. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y cyfyngiadau a ddiwygir gan y Rheoliadau hyn yn angenrheidiol ac yn gymesur fel ymateb iechyd y cyhoedd i'r bygythiad presennol a achosir gan coronafeirws.

Bydd y Rheoliadau yn peidio â chael effaith ar ddiwedd y cyfnod o 28 o ddiwrnodau (heb gynnwys toriad) sy'n dechrau ar y diwrnod y gwneir yr offeryn oni bai, yn ystod y cyfnod hwnnw, y cymeradwyir y Rheoliadau gan y Senedd.

Y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol

Nid yw'r diwygiadau a geir yn y Rheoliadau hyn yn newid y ffordd y mae'r prif Reoliadau yn cyffwrdd â hawliau unigol o dan Ddeddf Hawliau Dynol 1998 a Siarter Hawliau Sylfaenol Ewrop. Mae'r Llywodraeth yn credu bod modd eu cyfiawnhau er mwyn atal lledaeniad clefydau heintus a/neu y caniateir yr ymyrraeth gan fod nod dilys i'r ymyrraeth honno, sef diogelu iechyd y cyhoedd. Mae'r Llywodraeth hefyd yn credu bod y Rheoliadau yn gymesur.

Mae'r prif Reoliadau'n cyffwrdd ag Erthygl 8 (yr hawl i barch at fywyd preifat a theuluol), Erthygl 11 (rhyddid i ymgynnull a chymdeithasu) ac Erthygl 1 o'r Protocol Cyntaf (diogelu eiddo).

Mae pob un o'r rhain yn hawliau amodol, sy'n caniatáu i Weinidogion Cymru ymyrryd ag arfer yr hawliau os yw hynny'n angenrheidiol mewn cymdeithas ddemocrataidd er budd diogelwch y cyhoedd neu er mwyn diogelu iechyd. Rhaid i bob cyfyngiad a gofyniad o'r fath gael eu cyfiawnhau ar y sail bod iddynt nod dilys, sef diogelu iechyd y cyhoedd, a'u bod yn gymesur. Mae'r llacio pellach ar y cyfyngiadau a wneir gan y Rheoliadau diwygio hyn yn ymateb cymesur sy'n cydbwyso'r angen i gynnal ymateb priodol i'r bygythiad a achosir gan y coronafeirws â'r angen i gynnal hawliau unigolion a busnesau er y bydd gwneud hynny'n ddarostyngedig i gyfyngiadau, mewn modd sy'n dal i fod yn gymesur â'r angen i atal cyfradd drosglwyddo'r coronafeirws rhag cynyddu, gan ystyried y dystiolaeth wyddonol.

3. Y cefndir deddfwriaethol

Gwneir y Rheoliadau o dan adrannau 45C(1) a (3)(c), 45F(2) a 45P o Ddeddf 1984.

Mae Deddf 1984 a'r Rheoliadau a wneir o dan y Ddeddf honno yn darparu fframwaith deddfwriaethol ar gyfer diogelu iechyd yng Nghymru a Lloegr. Mewnosodwyd Rhan 2A o Ddeddf 1984 gan Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2008, ac mae'n darparu sail gyfreithiol i ddiogelu'r cyhoedd rhag bygythiadau sy'n deillio o glefydau heintus.

Mae adran 45C o Ddeddf 1984 yn rhoi pŵer i'r Gweinidog priodol wneud rheoliadau er mwyn atal, diogelu rhag, rheoli neu ddarparu ymateb iechyd y cyhoedd i fynychder neu ledaeniad haint neu halogiad. Mae'n cynnwys pwerau i osod cyfyngiadau neu ofynion ar neu mewn perthynas â phersonau, pethau neu fangreodded os bydd bygythiad i iechyd y cyhoedd, neu mewn ymateb iddo. Mae adran 45F yn galluogi gwneud darpariaeth atodol gan gynnwys darpariaeth ar gyfer gorfodi cyfyngiadau a gofynion a osodir o dan y Rheoliadau a chreu troseddau.

Rhoddir y swyddogaethau o dan yr adrannau hyn i "the appropriate Minister" ("y Gweinidog priodol"). O dan adran 45T(6) o Ddeddf 1984, ystyr y Gweinidog priodol, mewn perthynas â Chymru, yw Gweinidogion Cymru.

4. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Gwnaed y prif Reoliadau mewn ymateb i'r bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd o ganlyniad i fynychder a lledaeniad coronafeirws syndrom anadlol aciwt difrifol 2 (SARS-CoV-2) sy'n achosi'r clefyd a adwaenir fel COVID-19 neu "coronafeirws".

Mae'r prif Reoliadau bellach yn cael eu diwygio fel a ganlyn:

- caniatáu i fangreodded penodol fod ar agor ar gyfer hyfforddi athletwyr elit a arlwygo ei bod yn esgus rhesymol i athletwyr elit fod i fwrdd o'i ardal leol, neu ymgynnull gyda phersonau eraill at ddibenion hyfforddi neu gystadlu;

- caniatáu i siopau bu'n gorfod bod ar gau (a delwriaethau ceir, siopau betio a marchnadoedd awyr agored) agor. Mi fydd y siopau yma yn ddarostyngedig i ofynion sy'n ymwneud â chadw pellter corfforol (h.y. i gymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod pobl yn y fangre yn cynnal pellter o 2 fetr rhwng ei gilydd, bod y personau sy'n aros i mewn i'r fangre yn ymbellhau yn yr un modd a bod nifer y personau yn y fangre yn gyfyngedig er mwyn caniatáu ar gyfer cadw at bellter 2 fetr). Ni ddisgwylir i bob busnes ddewis agor ar y diwrnod cyntaf, yn hytrach bydd busnesau'n gallu agor pan fyddant o'r farn ei bod yn briodol iddynt wneud hynny. Bydd rhaid i gwsmeriaid gadw at y gofynion 'aros yn lleol'. Gofynnir i fanwerthwyr ystyried stagro eu hamseroedd agored er mwyn lleihau'r pwysau ar drafnidiaeth gyhoeddus.
- caniatáu i seremonïau priodas gael eu cynnal mewn mannau addoli yn ddarostyngedig i ofynion cadw pellter corfforol. Gall pobl adael eu hardal leol i fynychu priodas neu bartneriaeth sifil, a gallant ymgynnull gyda eraill at y diben hwnnw, er bod yn rhaid iddynt ddilyn y trefniadau a roddwyd yn eu lle ar gyfer ymbellhau corfforol. Gall addoldai fod yn agored hefyd ar gyfer gweddïo preifat. Cynhaliwyd trafodaethau ar sut y gellir gweithredu hyn gydag arweinwyr ffydd, ac i ddechrau ni ddisgwylir i bob man addoli ail-agor.

caniatáu mannau addoli, neu ganolfannau gymunedol, agor ar gais Gweinidogion Cymru neu awdurdod lleol er mwyn darparu unrhyw wasanaeth cyhoeddus. Er enghraifft, byddai hyn yn golygu y gallai Canolfan Gymunedol agor i ddarparu cyfleusterau gofal plant.

- mae'r rhestr o esgusodion rhesymol wedi cael ei hehangu i gynnwys pleidleisio mewn etholiad lle nad oes modd pleidleisio ac eithrio yn bersonol (mae hyn yn cynnwys etholiadau mewn gwledydd eraill lle y gall fod angen i'r rhai sydd â hawl i bleidleisio ac sy'n byw yng Nghymru ar hyn o bryd deithio i Lysgenhadaeth yn Llundain er mwyn pleidleisio). Bellach, mae'r rhestr hefyd yn cynnwys yr angen i:
 - symud tŷ;
 - paratoi eiddo i rywun symud i mewn;
 - ymweld ag asiant eiddo neu asiant gosod eiddo, swyddfa werthu datblygwr neu gartref arddangos mewn cysylltiad â phrynu, gwerthu neu rentu eiddo sydd heb ei feddiannu. Golyga hyn felly mai dim ond eiddo heb ei feddiannu y gellir ei farchnata ar hyn o bryd.
 - gweld eiddo nad yw wedi ei feddiannu gyda golwg ar ei brynu neu ei rentu.

Bydd hyn yn caniatáu i bobl symud gartref pan fo'r eiddo heb denantiaid neu heb ei feddiannu ac yn caniatáu cwblhau gwerthiannau sydd eisoes wedi'u cytuno, ond wedi cael eu gohirio hyd yma oherwydd y lledaeniad y coronafeirws.

Mae'r Rheoliadau diwygio hefyd yn gwneud y darpariaethau canlyniadol a'r darpariaethau arbedion sydd eu hangen o ganlyniad i'r newidiadau a amlinellir uchod.

Bydd y prif Reoliadau (a'r diwygiadau hyn) yn dod i ben ar ddiwedd y cyfnod o chwe mis sy'n dechrau ar y diwrnod y deuant i rym – daethant i rym ar 26 Mawrth 2020 felly byddant yn dod i ben ar 26 Medi 2020.

Mae'n hollbwysig cymryd pob cam rhesymol i gyfyngu ar drosglwyddo'r coronafeirws. Cafodd y coronafeirws ei ddatgan yn Argyfwng Iechyd y Cyhoedd o Bryder Rhyngwladol ar 30 Ionawr 2020 gan Sefydliad Iechyd y Byd, a chymerir camau ledled y byd i gyfyngu ar ei drosglwyddo. Asesiad Prif Swyddog Meddygol Cymru, ar y cyd â'r prif swyddogion meddygol eraill ar draws y DU, o hyd yw bod y risgiau i iechyd y cyhoedd sy'n deillio o'r coronafeirws yn uchel.

Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y cyfyngiadau a'r gofynion a osodir gan y prif Reoliadau yn gymesur â'r hyn y maent yn ceisio ei gyflawni, sef ymateb i fygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.

5. Ymgynghori

O ystyried y bygythiad difrifol ac uniongyrchol sy'n codi o'r coronafeirws a'r angen am ymateb iechyd y cyhoedd brys, ni fu ymgynghoriad cyhoeddus mewn perthynas â'r Rheoliadau diwygio hyn. Mae unigolion a busnesau wedi cael gwybod am y cyfyngiadau yn y prif Reoliadau drwy ddarllediadau gwybodaeth gyhoeddus parhaus ar raddfa fawr ledled y DU, gan gynnwys gan Brif Swyddog Meddygol Cymru, Prif Weinidog Cymru a Phrif Weinidog y DU. Cyhoeddodd Prif Weinidog Cymru y newidiadau arfaethedig i'w cyflwyno gan y Rheoliadau diwygio hyn yn ystod ei Gynhadledd i'r Wasg ar 19 Mehefin, a chawsant lawer o sylw yn y cyfryngau wedyn.

6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol (RIA)

Ni fu asesiad effaith rheoleiddiol mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn oherwydd yr angen i'w rhoi ar waith ar fyrder i ddelio â bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.